

## بررسی وضعیت پیشگیری از بارداری و عوامل مرتبط با آن در زنان بالای ۳۵ سال مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی کاشان در سال ۸۶

اعظم باقری<sup>۱\*</sup>، فاطمه عباس زاده<sup>۱</sup>، ناهید مهران<sup>۲</sup>

### خلاصه

**سابقه و هدف:** به خوبی معلوم شده است تا زمانی که سیکل‌های قاعدگی در زنان ادامه دارد، باروری منتفی نیست. لکن، در صورت وقوع بارداری در زنان بالای ۳۵ سال، عوارض مادری و جنینی با درصد بسیار بیشتری اتفاق می‌افتد. از طرف دیگر، هر روز تعداد زنان مسنی که به علت تاخیر در بارداری به روش‌های موثر و برگشت پذیر جلوگیری از حاملگی نیاز پیدا می‌کنند بیشتر می‌شود. لذا، با توجه به اهمیت امر پیش از بارداری به خصوص در زنان مسن، این پژوهش با هدف بررسی وضعیت پیشگیری از بارداری در زنان بالای ۳۵ سال و عوامل مرتبط با آن در مراکز بهداشتی درمانی کاشان در سال ۸۶ انجام شده است.

**مواد و روش‌ها:** در این پژوهش که به روش توصیفی انجام شد، ۷۰۰ زن ایرانی و متاهل که حداقل ۳۵ سال یا بالاتر سن داشته، دارای سیکل‌های قاعدگی بوده و به علت بیماری برای استفاده از روش‌های پیشگیری از بارداری منع نشده بودند، به روش تصادفی انتخاب شده و از جهت برخی شاخص‌های دموگرافیک (تحصیلات، محل سکونت و شغل)، روش پیشگیری از بارداری و عوامل موثر بر انتخاب روش (تعداد حاملگی، شاخص توده بدنی، سن در موقع ازدواج و تولد فرزند قبلی، مدت ازدواج، تعداد و جنسیت فرزندان، روش پیشگیری از بارداری قبلی، وضعیت قاعدگی و رضایت جنسی زن و مرد از روش مورد استفاده) مورد مطالعه قرار گرفتند. با استفاده از روش‌های آماری توصیفی توزیع فراوانی روش‌های پیشگیری از بارداری و عوامل مرتبط با روش پیشگیری تعیین شده، سپس زنان بر حسب روش‌های موثر (قرص، آمپول، کاندوم، آیودی، توپکتومی و وازکتومی) یا غیرموثر (روش‌های منقطع و بدون روش) پیشگیری از بارداری با استفاده از آزمون مجذور کای و آزمون t مستقل مقایسه شدند. ابزار مورد استفاده پرسشنامه بود و اطلاعات به روش مصاحبه و مشاهده اطلاعات موجود در پرونده جمع آوری گردید.

**نتایج:** نتایج پژوهش نشان داد که ۹۸/۳ درصد (۶۸۸ نفر) از زنان تحت مطالعه از یکی از روش‌های پیشگیری از بارداری استفاده می‌کردند. ۷۰/۷ درصد (۴۹۵ نفر) از آنان روش موثر و ۲۷/۶ درصد (۱۹۳ نفر) روش پیشگیری از بارداری منقطع داشتند. در زنان استفاده کننده از روش‌های موثر نسبت به استفاده کنندگان از روش‌های غیر موثر پیشگیری از بارداری، به طور معنی داری میانگین سن موقع ازدواج، کمتر ( $p < 0/002$ )، مدت ازدواج، طولانی تر ( $p < 0/006$ )، سیکل‌های قاعدگی، منظم تر ( $p < 0/048$ )، درصد چاقی، بیشتر ( $p < 0/0001$ )، فرزندان تک جنس (فقط دختر یا فقط پسر)، کمتر ( $p < 0/0001$ )، استفاده قبلی از روش موثر، بیشتر ( $p < 0/0001$ ) و رضایت جنسی زنان بیشتر ( $p < 0/002$ ) بود. ضمناً زنان دو گروه از نظر وضعیت تحصیلات، شغل و محل سکونت با یکدیگر تفاوت معنی دار آماری نداشتند.

**نتیجه‌گیری:** اکثریت زنان بالای ۳۵ سال روشی را برای پیشگیری از بارداری انتخاب کرده بودند، اما با افزایش سن انتخاب روش موثر پیشگیری از بارداری تفاوت چشمگیری نکرده بود. جنسیت فرزندان، سن ازدواج، فاصله ازدواج، نظم سیکل‌های قاعدگی، تعداد حاملگی، رضایت جنسی زنان، انتخاب اولین روش پیشگیری و روش پیشگیری از بارداری قبلی در زنان استفاده کننده از روش‌های موثر و غیر موثر پیشگیری از بارداری به طرز معنی داری متفاوت بود. لذا پیشنهاد می‌شود در مشاوره تنظیم خانواده زنان بالای ۳۵ سال به عوامل مرتبط با انتخاب روش موثر پیشگیری توجه شود.

**واژگان کلیدی:** تنظیم خانواده، پیشگیری از بارداری، زنان بالای ۳۵ سال

۱- مربی گروه مامایی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی کاشان

۲- مربی گروه مامایی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی قم

\* نویسنده مسوول: اعظم باقری

آدرس: کاشان، کیلومتر ۵ بلوار قطب راوندی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی کاشان

پست الکترونیک: asambagheri@yahoo.com

تلفن: ۰۳۶۱ ۵۵۵۶۶۳۳

دورنویس: ۰۳۶۱ ۵۵۵۶۶۳۳

تاریخ دریافت: ۸۷/۴/۲۰

تاریخ پذیرش نهایی: ۸۷/۱۱/۲۰

### مقدمه

زندگی ممکن است بین ۲ تا ۸ سال طول بکشد. در واقع بین ۳۵ سالگی و سن یائسگی را می‌توان سال‌های گذار نامید [۱]. اگرچه به خوبی معلوم شده که با افزایش سن، توانایی باروری کاهش

در زندگی خانم‌ها مرحله‌ای وجود دارد که دوره انتقالی بین انتهای سال‌های باروری و شروع یائسگی است. این مرحله از

اهمیت زیادی دارد، به گونه‌ای که با انتخاب روش طولانی اثر حتی در سنین بالا ارتباط دارد [۱۰،۹]. این در حالی است که برای زنان مورد مطالعه عباسعلی زاده و همکارانشان داشتن تعداد فرزند دلخواه و از هر دو جنس مهم بود، به گونه‌ای که با بارداری در سنین پر خطر رابطه داشت [۱۱]. Mosher و همکاران در مطالعه خود نتیجه گرفتند نوع روش پیشگیری در زنان با داشتن سابقه مقاربت قبل از ازدواج و استفاده قبلی از روش پیشگیری ارتباط دارد. کسانی که برای اولین بار مجبور به استفاده از روش پیشگیری می‌شوند بیشتر کاندوم را انتخاب می‌کنند [۶]. فاصله ازدواج و رضایت زنان و حمایت همسرانشان نیز با روش تنظیم خانواده آنان مرتبط است [۱۲]. لذا، با توجه به اهمیت استفاده روش‌های پیشگیری از بارداری در زنان بالای ۳۵ سال، تناقضات موجود در خصوص مناسب‌ترین روش پیشگیری و عوامل موثر در انتخاب روش در این سنین و عدم انجام مطالعه کافی در این زمینه، حداقل در کشور ما پژوهشی با هدف بررسی وضعیت پیشگیری از بارداری در زنان حوالی سنین یائسگی و عوامل مرتبط با آن در مراکز بهداشتی درمانی شهرکاشان در سال ۱۳۸۶ انجام شد. به امید آنکه از نتایج آن در راه بهبود کیفیت انتخاب روش پیشگیری از بارداری در آنان استفاده شود.

#### مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی بوده که روی زنان ایرانی و متاهل تحت پوشش مراکز بهداشتی درمانی شهرکاشان که حداقل ۳۵ سال و یا بالاتر سن داشته و دارای سیکل‌های قاعدگی بودند، انجام شد. البته تعداد نمونه‌های این مطالعه ابتدا ۶۸۲ برآورد گردید که برای اطمینان بیشتر روی ۷۰۰ زن انجام شد. در صورت وجود بیماری که زنان به خاطر آن مجبور به ترک و یا تغییر روش پیشگیری شده بودند، از مطالعه حذف می‌شدند. پس از تایید کمیته‌ی اخلاق دانشگاه، توجیه پرسشگران و کسب رضایت مراجعین، مطالعه آغاز شد. روش نمونه‌گیری بدین ترتیب بود که پس از تهیه لیست مراکز بهداشتی درمانی شهرکاشان، ۵۰ درصد از کل مراکز جهت نمونه‌گیری انتخاب شده و سپس با توجه به حجم نمونه مورد نیاز و جمعیت تحت پوشش هر مرکز تعداد نمونه مربوط به هر مرکز مشخص گردیده و در نهایت نمونه‌ها به روش تصادفی از زنان بالای ۳۵ سال واجد شرایط نمونه‌گیری که تحت پوشش مرکز بهداشتی درمانی هستند انتخاب شدند. اطلاعات به روش مصاحبه و مشاهد پرونده زنان جمع‌آوری گردید. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در این تحقیق پرسشنامه پژوهشگر ساخته بود که برخی شاخص‌های دموگرافیک، نوع

می‌یابد اما تا زمانی که سیکل‌های قاعدگی ادامه دارد، به خصوص در مواردی که سیکل‌ها منظم است، صرف افزایش سن، باروری منتفی نیست و بایستی با دقت و وسواس بیشتری نسبت به پیشگیری از وقوع بارداری اقدام کرد. در صورت ایجاد بارداری در زنان مسن، عوارضی مانند سقط، زایمان زودرس، خونریزی قبل از زایمان، فشارخون، دیابت، خونریزی پس از زایمان و ناهنجاری‌های کروموزومی در جنین با درصد بسیار بیشتری نسبت به خانم‌های جوان اتفاق می‌افتد [۲]. امروزه تعداد زنانی که حاملگی و بچه‌دار شدن را تا سنین بالا به تاخیر می‌اندازند، بیشتر شده است و هر روز تعداد زنان مسن‌تری که به روش‌های موثر و برگشت پذیر جلوگیری از حاملگی نیاز پیدا می‌کنند بیشتر و بیشتر می‌شوند [۳]. مطالعات متعدد نشان داده است که نوع روش پیشگیری از بارداری ارتباط مستقیمی با سن زن دارد. زنان جوان‌تر بیشتر تمایل به استفاده از قرص‌های خوراکی ضد بارداری دارند و زنان مسن‌تر بیشتر از آیودی، روش‌های سدی و حلقه‌های واژینال استفاده می‌کنند [۴،۵]. مطالعه Carvalho و همکاران بیان می‌دارد، بین افزایش سن از ۳۵ سال به بالا و استفاده از روش‌های پروژسترون تنها، به خصوص دپوپورا ارتباط مستقیم وجود دارد [۵]. از طرف دیگر اکثر زنان بالای ۳۵ سال مطالعه Mosher و همکاران تمایل به استفاده از توبکتومی داشتند [۶]. لذا به نظر می‌رسد می‌توان همه روش‌های پیشگیری را در این سنین توصیه کرد. انتخاب روش در سنین بالا با عوامل مختلفی ارتباط دارد. ۵۴/۲ درصد از زنان حوالی یائسگی در مطالعه chen و همکاران، از روش پیشگیری از بارداری استفاده می‌کردند و پاریتی و فعالیت جنسی از عوامل مرتبط با انتخاب روش بود. ضمناً رضایت جنسی مرتبط با وضعیت یائسگی، نوع روش، طبقه اجتماعی و تحصیلات زنان به عنوان عوامل موثر گزارش شد [۴]. سن مادر در لحظه تولد فرزند عامل مهمی در انتخاب روش پیشگیری از بارداری است و بالاتر بودن سن مادر احتمال انتخاب روش موثر پیشگیری را افزایش می‌دهد [۵]. این در حالی است که در زنان تحت مطالعه chang، افزایش سن، مانعی در انتخاب روش جلوگیری بود و چاقی از جمله عواملی بود که به همراه تحصیلات کم، نژاد سیاه و مراقبت‌های بهداشتی ضعیف به عنوان مانعی در انتخاب روش پیشگیری از بارداری به شمار می‌رفت [۷]. chakraborty در مطالعه‌اش نشان داد که تحصیلات اثری بر انتخاب روش پیشگیری از بارداری ندارد [۸]. مرگ فرزند و وضعیت سکونت از جمله عوامل موثر در انتخاب روش پیشگیری بوده [۹] و داشتن فرزند زنده و سالم، سابقه تخدیر و سن فعلی زن در انتخاب روش موثر تأثیر دارد [۱۰]. داشتن فرزند با جنسیت پسر در اغلب فرهنگ‌ها

اکثریت زنان به ترتیب از روش کاندوم (۲۸/۳ درصد)، منقطع (۲۷/۶ درصد) و توبکتومی (۲۰ درصد) استفاده می‌کردند و کمترین روش مورد استفاده در آنان آمپول (۱ درصد) و وازکتومی (۵ درصد) بود (نمودار شماره ۱).



نمودار ۱- توزیع فراوانی روش‌های پیشگیری از بارداری در ۷۰۰ زن بالای ۳۵ سال

بر اساس نتایج مطالعه، محدوده سنی زنان مورد مطالعه بین ۵۶-۳۵ سال و با میانگین ۴۰/۴۴ سال بود که بیشترین فراوانی (۳۴۹ نفر) مربوط به گروه سنی ۳۵-۴۰ سال (۴۹/۹ درصد) و کمترین فراوانی (۱۳۹ نفر) مربوط به گروه سنی ۴۵ ساله و بالاتر (۱۹/۹ درصد) بود. نتایج آزمون مقایسه‌ای حاکی از آن بود که با افزایش سن فراوانی روش پیشگیری از بارداری تغییر چشمگیری نداشت (p=۰/۱). توزیع فراوانی زنان بدون روش پیشگیری و آبودی در گروه سنی ۳۵-۴۰ سال از سایر گروه‌ها بیشتر و توبکتومی از همه کمتر بود. ضمناً درصد استفاده از روش‌های طبیعی (۲۱/۲ درصد)، کاندوم (۲۱/۷ درصد)، توبکتومی (۲۶/۴ درصد) و وازکتومی (۲۸/۶ درصد) در زنان ۴۵ ساله و بالاتر بیشتر از گروه‌های استفاده کننده از سایر روش‌ها (قرص ۴/۶ درصد، آمپول صفر و آبودی ۸ درصد) بود (جدول شماره ۲). بررسی عوامل مرتبط با استفاده از روش‌های موثر و غیر موثر پیشگیری از بارداری در زنان بالای ۳۵ سال این مطالعه نشان داد که میانگین سن موقع ازدواج (p=۰/۰۰۲)، میانگین مدت ازدواج (p=۰/۰۰۶)، نظم سیکل‌های قاعدگی (p=۰/۰۴۸)، شاخص توده بدنی (p<۰/۰۰۰۱)، جنسیت فرزندان (p<۰/۰۰۰۱)، اولین روش پیشگیری از بارداری (p<۰/۰۰۰۱)، روش پیشگیری از بارداری قبلی (p<۰/۰۰۰۱) و رضایت جنسی زنان (p=۰/۰۰۲) در دو گروه از نظر آماری به طور معنی داری تفاوت داشت (جدول‌های شماره ۳ و ۴). بر اساس نتایج مطالعه، بین دو گروه استفاده کننده روش‌های موثر و غیر موثر پیشگیری از بارداری از نظر سن، سن زن در موقع تولد فرزند قبلی و رضایت

روش پیشگیری از بارداری و عوامل مربوط به آن (مقاربت، شاخص توده بدنی، سن زن در موقع ازدواج و موقع تولد فرزند قبلی، مدت ازدواج، تعداد و جنسیت فرزندان، روش پیشگیری از بارداری قبلی، وضعیت قاعدگی و رضایت جنسی زن و مرد در ارتباط با روش مورد استفاده) را مورد بررسی قرار می‌داد. رویی پرسشنامه توسط اعتبار محتوا و پایایی آن با روش آزمون مجدد بررسی و با  $r=0.8$  تایید شد. پس از جمع‌آوری اطلاعات، ابتدا پرسشنامه‌ها شماره‌گذاری شده، اطلاعات مورد نظر به روش دستی استخراج گردیده، کدگذاری شدند و با استفاده از روش‌های آماری توصیفی، توزیع فراوانی روش‌های پیشگیری از بارداری به دست آمد. توزیع فراوانی عوامل مرتبط با روش پیشگیری تعیین شده و سپس زنان مورد مطالعه بر اساس استفاده از روش‌های موثر (قرص، آمپول، کاندوم، آبودی، توبکتومی و وازکتومی) یا غیر موثر (روش‌های منقطع و بدون روش) پیشگیری از بارداری، با هم مقایسه شدند. جهت بررسی رابطه روش پیشگیری با عوامل مرتبط از آزمون مجذور کای و آزمون t مستقل استفاده گردید.

## نتایج

بررسی ۷۰۰ نفر زن بالای ۳۵ سال تحت این مطالعه از نظر استفاده از روش پیشگیری از بارداری نشان داد که ۶۸۸ نفر (۹۸/۳ درصد) از آنان از یکی از روش‌های پیشگیری از بارداری استفاده می‌کردند و تنها ۱۲ نفر از آنان (۱/۷ درصد) هیچ روشی برای پیشگیری از بارداری نداشتند. بر اساس نتایج به دست آمده، ۷۰/۷ درصد (۴۹۵ نفر) از زنان مورد مطالعه روش پیشگیری از بارداری موثر و ۲۷/۶ درصد (۱۹۳ نفر) از آنان روش پیشگیری از بارداری منقطع داشته‌اند (جدول شماره ۱).

جدول ۱- توزیع فراوانی زنان استفاده کننده از روش‌های موثر و غیر

روش پیشگیری	سن			جمع
	>۴۵	۴۰-۴۵	۳۵-۴۰	
موثر	۹۷	۱۶۵	۲۳۳	۴۹۵
غیر موثر	۴۲	۴۷	۱۶	۲۰۵
جمع	۱۳۹	۲۱۲	۲۴۹	۷۰۰
	۰/۰۲			p <sub>v</sub>

جنسی زن و مرد از روش مورد استفاده تفاوت معنی دار آماری وجود نداشت.

جدول ۲- توزیع فراوانی استفاده کنندگان از روش‌های پیشگیری از بارداری بر حسب سن

روش	سن			جمع
	۳۵-۴۰	۴۰-۴۵	>۴۵	
	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)
قرص	(۵۸/۵)۳۸	(۳۶/۹)۲۴	(۴/۶)۳	(۱۰۰/۰)۶۵
آمپول	(۵۷/۱)۴	(۴۲/۹)۳	(۰/۰)۰	(۱۰۰/۰)۷
کاندوم	(۴۷/۵)۹۴	(۳۰/۸)۶۱	(۲۱/۷)۴۳	(۱۰۰/۰)۱۹۸
روش‌های موثر	(۶۰/۰)۳۰	(۳۲/۰)۱۶	(۸/۰)۴	(۱۰۰/۰)۵۰
توبکتومی	(۳۷/۱)۵۲	(۳۶/۴)۵۱	(۲۶/۴)۳۷	(۱۰۰/۰)۱۴۰
واژکتومی	(۴۲/۹)۱۵	(۲۸/۶)۱۰	(۲۸/۶)۱۰	(۱۰۰/۰)۳۵
روش‌های غیرموثر	(۵۵/۴)۱۰۷	(۲۳/۳)۴۵	(۲۱/۲)۴۱	(۱۰۰/۰)۱۹۳
بدون روش	(۷۵/۰)۹	(۱۶/۷)۲	(۸/۳)۱	(۱۰۰/۰)۱۲
جمع	(۷۵/۰)۳۴۹	(۳۰/۳)۲۱۲	(۱۹/۹)۱۳۹	(۱۰۰/۰)۷۰۰

جدول ۳- شاخص‌های آماری سن و مدت ازدواج در زنان بالای ۳۵ سال برحسب روش‌های پیشگیری از بارداری

میانگین	روش		Pv
	موثر ( $\bar{X} \pm SD$ )	غیر موثر ( $\bar{X} \pm SD$ )	
سن زن در موقع ازدواج برحسب سال	۱۸/۱۲±۳/۷	۱۹/۱۳±۴/۳	۰/۰۰۲
مدت ازدواج برحسب سال	۲۲/۳۸±۵/۸	۲۱/۰۱±۶/۴	۰/۰۰۶

جدول ۴- توزیع فراوانی زنان بالای ۳۵ سال استفاده کننده از روش‌های پیشگیری از بارداری برحسب نظم سیکل قاعدگی، شاخص توده و..

عامل	روش فعلی		Pv
	موثر (تعداد(درصد))	غیر موثر (تعداد(درصد))	
سیکل قاعدگی منظم	(۸۳/۴) ۴۱۳	(۷۷/۱) ۱۵۸	۰/۰۴۸
شاخص توده بدنی (چاق و اضافه وزن)	(۷۱/۴) ۳۸۷	(۶۴/۴) ۱۳۲	<۰/۰۰۰۱
جنسیت فرزندان (هردوجنس)	(۷۱) ۳۵۲	(۳۷/۳) ۱۱۰	<۰/۰۰۰۱
روش پیشگیری از بارداری قبلی موثر	(۷۰/۹) ۳۵۱	(۲۹/۱) ۱۴۴	<۰/۰۰۰۱
اولین روش پیشگیری از بارداری موثر	(۵۸/۲) ۲۸۸	(۴۱/۸) ۲۰۷	<۰/۰۰۰۱
نارضایتی جنسی در زن	(۱۴/۷) ۷۳	(۲۲) ۴۵	۰/۰۰۲

## بحث

یافته‌های این پژوهش نشان داد که از ۷۰۰ زن بالای ۳۵ سال مورد این مطالعه، اکثریت زنان (۷۰/۶ درصد) یک روش پیشگیری از بارداری موثر انتخاب کرده بودند و ۲۰۵ نفر (۲۹/۴ درصد) روش پیشگیری از بارداری غیر موثر داشتند ۱۲ نفر از روش پیشگیری کننده استفاده نمی- کردند. با افزایش سن میزان استفاده از روش‌های طبیعی، کاندوم و توبکتومی افزایش و استفاده از سایر روش‌ها مخصوصاً روش‌های هورمونال (قرص- آمپول) و آیودی به شدت کاهش می‌یافت و افزایش سن تاثیری در استفاده

بیشتر از روش‌های موثر پیشگیری از بارداری نداشت. در مطالعه‌ی رمضان‌زاده و همکاران شیوع به کارگیری روش‌های مطمئن در زنان بالای ۳۵ سال ۷۲ درصد و بیشترین روش مورد استفاده در آنان به ترتیب منقطع (۲۹/۱۷ درصد) و بستن لوله در زنان (۲۴/۷۲ درصد) گزارش شد [۱۳]. اما در مطالعه‌ی مشرفی و همکاران بیشترین روش مورد استفاده در زنان بالای ۳۵ سال، قرص‌های خوراکی جلوگیری (۳۰ درصد) بود [۱۴]. این در حالی است که در برخی مطالعات قرص‌های خوراکی و آیودی بیشترین روش مورد استفاده در زنان بالای ۳۵ سال بوده است [۱۶، ۱۵]. لذا به نظر می- رسد اکثریت زنان بالای ۳۵ سال این مطالعه نیاز به

خطر و با حداقل عارضه باشد. بر اساس نتایج این مطالعه وضعیت BMI زنان با روش‌های موثر و غیر موثر پیشگیری از بارداری با یکدیگر تفاوت معنی دار آماری داشت ( $p=0/008$ ) و استفاده کنندگان از روش‌های موثر پیشگیری از بارداری به خصوص وازکتومی، کاندوم و توبکتومی بیشترین اضافه وزن را داشتند. در مطالعه Chung اکثریت زنان چاق از روش‌های غیر هورمونال استفاده می‌کردند. ضمناً عدم استفاده از روش پیشگیری با چاقی بیشتری همراه بود [۷]. لذا به نظر می‌رسد موثر بودن روش پیشگیری از بارداری با عدم توجه به سایر فاکتورهای خطر در این سنین همراه شده و یا اینکه کمتر شدن مراجعه زنان استفاده کننده از روش‌های دائمی به مراکز بهداشتی درمانی باعث شده که توجه و مراقبت موثری در این دسته زنان انجام نشده باشد. با توجه به خطرات ناشی از افزایش وزن به خصوص همراه با افزایش سن، باید نظارت دقیق تری در مورد کنترل زنان تحت پوشش روش‌های موثر پیشگیری به خصوص زنان دارای روش‌های دائمی انجام شود. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که جنسیت فرزندان در استفاده از روش‌های موثر پیشگیری از بارداری تاثیر معنی داری داشته است ( $P<0/0001$ ) و گروه زنانی که دارای هر دو جنس دختر و پسر بودند، بیشتر از روش‌های موثر پیشگیری از بارداری استفاده می‌کردند. همچنین زنانی که فقط دارای فرزند پسر یا فقط دختر بودند، بیشتر از روش‌های غیر موثر پیشگیری از بارداری استفاده می‌کردند. در یک سری از مطالعات، افزایش تعداد پسرها با استفاده بیشتر از وسایل پیشگیری از بارداری موثر در ارتباط بوده است [۱۶،۹۸]. اما در مطالعه رهنورد و همکاران تعداد فرزندان هر دو جنس با نوع روش پیشگیری در ارتباط نبود [۱۹]. لذا به نظر می‌رسد با ارتقای فرهنگ باروری در جامعه ما و علی‌رغم تصور موجود در مورد اهمیت داشتن فقط جنس پسر و با توجه به نتایج مطالعه حاضر، داشتن هر دو جنس دختر و پسر برای خانواده‌ها مهم‌تر است. لذا، پیشنهاد می‌شود تمهیداتی برای مشاوره تعیین جنسیت فرزندان قبل از بارداری حداقل در خانواده‌هایی که این مسئله برای آنها مهم است فراهم شود. بر اساس نتایج این مطالعه سابقه استفاده قبلی از روش موثر پیشگیری تاثیر معنی داری در انتخاب روش پیشگیری از بارداری فعلی آنان دارد. کسانی که اولین بار، روش موثر پیشگیری از بارداری انتخاب کرده و یا قبلاً از روش پیشگیری از بارداری موثر استفاده نموده اند، با احتمال بیشتری روش‌های موثر پیشگیری از بارداری را انتخاب

پیشگیری از بارداری را احساس کرده‌اند اما آنچه که مسلم است نیاز به استفاده از روش‌های موثر، مفید و کم خطر در زنان بالای ۳۵ سال همچنان وجود دارد و لازم است با برنامه‌های ویژه آموزشی و مشاوره‌ای نسبت به سوق دادن زنان به استفاده از روش‌های موثر و متناسب با سنین بالاتر از جمله مشارکت بیشتر مردان (واژکتومی)، اقدام کرد. به نظر می‌رسد مشکل امروز جامعه زنان ما استفاده از روش پیشگیری نیست، بلکه نیاز به ارتقای روش‌های مورد استفاده در آنان به شدت احساس می‌شود. بر اساس نتایج مطالعه حاضر، زنان دارای روش موثر پیشگیری از بارداری میانگین سن موقع ازدواج کمتر ( $p=0/002$ ) و مدت ازدواج طولانی تری ( $p=0/006$ ) داشتند. در مطالعه محمود طول مدت ازدواج با افزایش استفاده از روش پیشگیری از بارداری در ارتباط بود و در صورت وجود فاصله بیشتر از ۱۵ سال، استفاده از روش موثر بیشتر می‌شد [۱۶]. اما یک تحقیق علت عدم استفاده از پیشگیری و بچه دار شدن در زنان با سنین مختلف را داشتن تعداد فرزند دلخواه ذکر کرده است [۱۱] و امیر علی اکبری و همکاران به این نتیجه رسیدند که طول مدت ازدواج با ادامه بیشتر روش منقطع ارتباط دارد [۱۷]. لذا با توجه به نتایج مطالعه حاضر به نظر می‌رسد ضمن آسیب شناسی مسایل مربوط به ازدواج، برنامه‌های فرهنگی آموزشی در خصوص ازدواج زنان در سنین مناسب باید انجام شود تا احتمال استفاده از روش‌های موثر و مناسب در سنین بالای ۳۵ سال بیشتر شود. نتایج این مطالعه نشان داد که سیکل قاعدگی در زنان استفاده کننده از روش‌های موثر پیشگیری از بارداری به طور معنی داری منظم تر از زنان دارای روش‌های غیر موثر پیشگیری از بارداری بود ( $p=0/003$ ). زنانی که از قرص، آیودی و توبکتومی استفاده می‌کردند بیشترین نظم سیکل قاعدگی را داشتند و بیشترین بی نظمی سیکل قاعدگی مربوط به استفاده کنندگان از آمپول و روش‌های غیر موثر پیشگیری از بارداری (بدون روش و طبیعی) بود. در مطالعه Chen و همکاران کمترین اختلالات سیکل قاعدگی، در زنان بالای ۳۵ سال دارای آیودی بود [۴]. در حالی که در مطالعه Vonkesseru، زنان ۳۸-۵۰ ساله استفاده کننده از آیودی اختلالات سیکل قاعدگی بیشتری داشتند [۱۸]. لذا، بر اساس نتایج این پژوهش به نظر می‌رسد علی‌رغم باورهای غلط که در مورد مشکلات قاعدگی پس از روش‌های پیشگیری آیودی و توبکتومی وجود دارد، استفاده از این روش‌ها در زنان بالای ۳۵ سال می‌تواند بسیار موثر، کم

برابر حاملگی‌های ناخواسته در سنین بالا به بهبود کیفیت ارتباط جنسی در زوجین مسن‌تر کمک کرد.

#### نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج این پژوهش اکثریت زنان بالای ۳۵ سال روشی را برای پیشگیری از بارداری انتخاب کرده بودند. اما با افزایش سن انتخاب روش موثر پیشگیری از بارداری تفاوت چشمگیری نکرده بود. جنسیت فرزندان، سن ازدواج، فاصله ازدواج، نظم سیکل‌های قاعدگی، تعداد حاملگی، رضایت جنسی زنان، انتخاب اولین روش پیشگیری و روش پیشگیری از بارداری قبلی در زنان استفاده‌کننده از روش‌های موثر و غیر موثر پیشگیری از بارداری به طرز معنی‌داری متفاوت بود. لذا پیشنهاد می‌شود در مشاوره تنظیم خانواده زنان بالای ۳۵ سال به عوامل مرتبط با انتخاب روش موثر پیشگیری توجه شود.

خواهند کرد. لکن، بایستی به ارتقاء و هدفمند نمودن فعالیت مراکز مشاوره ازدواج اشاره کرد تا با انتخاب اولین روش موثر پیشگیری ضمن پیشگیری از بارداری ناخواسته احتمال استفاده از روش موثر در سایر سال‌های باروری به خصوص در سنین بالاتر افزایش یابد. در این مطالعه بیشترین رضایت جنسی در زنان دارای روش‌های آیودی، قرص و توبکتومی و کمترین رضایت جنسی در زنان استفاده‌کننده از روش طبیعی ذکر شد. در مطالعات مختلف رضایت جنسی با انتخاب روش مناسب و موثر پیشگیری از بارداری رابطه معنی‌دار داشته است [۴، ۲۰]. لکن، به نظر می‌رسد با توجه به اینکه همراه با افزایش سن، کاهش توانایی جنسی در زنان و مردان ایجاد می‌شود می‌توان با استفاده از روش‌های موثر که در عین حال تداخلی با عملکرد فرد در حین ارتباط جنسی ندارد، ضمن حفاظت در

#### References:

- [1] Cunningham FG, Leveno KJ, Bloom SL, Hauth JC, Gilstrap LC, Wenstrom KD. Williams Obstetrics. 2005; pp.705-35.
- [2] Decherney AH, Nathan L. Current Obstetric and Gynecology. 9<sup>th</sup> Edition. Langmedical books. mc Graw-Hill. 2007; p.286-99.
- [3] Berkowitz RS, Barbieri RL, Dunaif AE, Ryan JD, Barbieri RL, Kistner's Gynecology and Women's Health. Mosby Inc. 1999; pp.345-393.
- [4] Chen J, Ho Sc. Contraceptive status and sexual function of climacteric Chinese women. *Contraception* 1999; 59(2):85-90.
- [5] Carvalho A, Laudari C, Marini M, Faundes A. Characteristics of contraceptive acceptors in Luanda. *Afr J Fertil Sexual Repord Heal* 1996;1(2):109-14.
- [6] Mosher WD, Martinez GM, Chandro A, Abma JC, Willson SJ. Use of contraception and family planning service in the united state. *Adv Data* 2004;(350):1-36.
- [7] Chang CH, Chase GA, Bensyl DM, Weisman CS. Contraceptive use by diabetic and obese women. *Women Health Issues* 2005;15(4):167-73.
- [8] Chakraborty N, Sharmin S, Islam Ma. Differential pattern of birth intervals in Bangladesh. *Asia Pac Popul J* 1996;11(4):73-89.
- [9] Nayer I. Acceptance of long term contraceptive methods and its related factors. *Bangladesh Med Res Counc Bull* 2004;30(1):31-5.
- [10] Leridone H. Recent trends in late child-bearing. *Contracept Fertil Sex (paris)* 1987;15(3):271-4.
- [11] Abbas Alizadeh SH, Abbas Alizadeh F, Sedaghat K. Study of social and cultural areas effective on the birth of the third and more child in urban and rural families in Tabriz. *The Journal of Tehran Faculty of Medicine* 2005;5(63):367-72.
- [12] Hsiao Y. Married women satisfaction with their choice of contraception. *J Nurs Res* 2003;11(2):119-28.
- [13] Ramazanadeh F, Nahidi F, Tohidi M. Contraceptive methods in women over 35 years referred to Tehran's University Health Centers in 1995. *Pejouhandeh Quarterly Research Journal* 1998;9(3):61-5.
- [14] Moshrefi M, Rahimi Kian F, Mehran A, Gheitoli H. The rate of using different contraception methods among women attending to Tehran south health centers; Iran. *Payesh, Journal of The Iranian Institute For Health Sciences Research* 2005;1(4):11-8.
- [15] Vroom F, De Jong PH, Van den berg PB, Tobi H. Use of oral contraceptive in the years 1994-2002. *Ned Tijdschr Geneesk* 2005;149(1):23-8.
- [16] Mahmud S. Current Contraception among program beneficiaries, Bangladesh. *DCV stud* 1991;19(3):35-61.

- [17] Amir Ali Akbari S, Tofighi Niaki M, Ahmadi M, Alavi H. Reasons for not applying safe contraceptive methods in women using withdrawal method in Amol city, 2003. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences* 2005;48(15):92-8.
- [18] VonKesseru E, Etcheperc borda JJ, Wikin skir B. Premunopause Contraception with monthly injectable Mesigyna. *Contraception* 2000;61(5):317-22.
- [19] Rahnavard Z, Saadaat Hashemi M, Khalkhaali H, Va'ez-zadeh F. Effect of path analysis factors on total fertility rate in Iran in 2000. *The Journal of Faculty of Nursing & Midwifery* 2002;16(8): 60-6.
- [20] Ozgoli G, Sayadian N, Azar M, Alavi-Madjd H. Evaluating the changes in sexual function after sterilization in women referring to some selected hospitals in Tehran during 2004. *Medical Journal of Reproduction & Infertility* 2005;3(6):275-82.